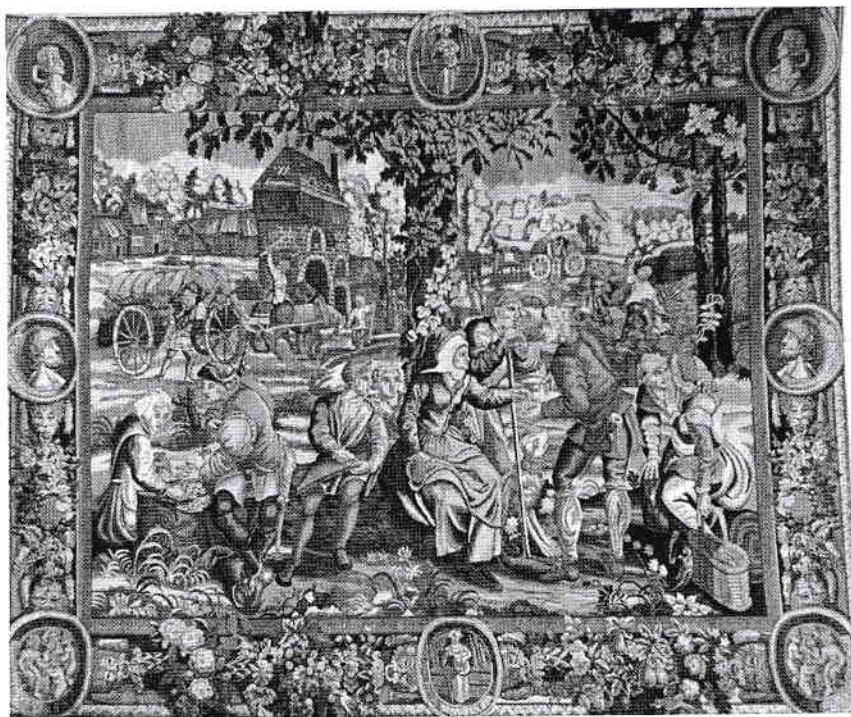


IVAN BIRTA

AFURISANIA LUI DOJA

Pomul cunoașterii scrisului românesc



Veche tapiserie alegorică românească – signatura 1485/1850.

Motiv medieval (1265 x 1700 mm).



Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

CUPRINS

1. Introducere	20
2. Scopul lucrării	39
3. Generalități	46
4. Banatul românesc – 1010 ani de scriere românească	49
5. Semne și tilde în manuscrisele medievale românești	63
6. Enciclica episcopului Gherasie	85
7. Proveniența manuscrisului	110
8. Elaborarea, redactarea și publicarea lucrării	116
9. Considerații istorico-lingvistice cu privire la scrisoarea Bulgarului Neașul de la Dlâgo Pole/ Длъго поле (sudul Bulgariei)	144
10. Modalități de valorificare a materialului	158
11. Manuscrisele lui Mihai Eminescu și Nicolae Iorga: îndreptar ortografic și ortoepic al limbii române	164
12. <i>România e Statul-cîrpă al unui popor zdreanță, care nu înțelege să fie stăpîn acasă la dînsul?</i>	182
13. Geniul lui George Enescu și cultura muzicală a Românilor.....	186
14. Scrisoarea celor patruzeci de judecători	204
15. Români în anul 1288. <i>Codex Vinodolensis/ Vinodolski zakonik</i>	210
16. Vechimea scrisului românesc.....	220
17. Statistica majusculelor din manuscrisele chirilice românești: 1010–1738	233
18. Valoarea morală a Enciclicei lui Gherasie. <i>Cititul printre rînduri</i> (axa răului: Ioan Zápolya – Adolf Hitler – Ioan Robu – Ioan Aurel Pop).....	236
19. Sinteza lucrării	243

20. Contextul istoric.....	252
21. Contextul literar	268
22. Considerații filologice	279
23. Considerații filigranologice	297
24. Considerații sigilografice	304
25. Considerații paleografice. Datarea manuscrisului.....	336
26. Considerații arheologice zonale.....	355
27. Considerații militare.....	367
28. Considerații politico-religioase.....	375
29. Considerații medicale și fitosanitare. Studiu de caz	382
30. Considerații didactice	392
31. Considerații grafologice. Semnătura lui Gherasie	396
32. Ioan de Huniade: <i>Și slujbele să le facă după datina lor: pră grecește, ori pră slavonă, ori pră rumînește – anul 6961 (1453)</i>	408
33. Manuscrisele românești și sentimentul identității naționale	419
34. Principatele Unite și alfabetul chirilic.....	428
35. Transcrierea textelor slavone de redacție română. Condiții de editare.....	431
36. Manuscrise românești anexate la lucrare (în ordine cronologică).....	436
I. (MM) Mănăstirea Murășului: <i>Anul, zice-se, 1010 au 1015.....</i>	439
II. (MP) Mănăstirea Partoșului: <i>Au zidit o beserecă de lut în loc pustăi și două chilie, în anii 1186</i>	443
III. (KM) Costantin, metropolita Murășului, † anul 1286, în avlia besericii.....	447
IV. (C) Pomelnicul Mănăstirii Sfântul Gheorghe din Caransebeș. <i>Primii cinci episcopi români.</i> Anul 6812 (1304).....	450

- V. (L) Ioan de Huniade:
*Și slujbele să le facă după datina lor: pră grecește,
ori pră slavonă, ori pră rumînește.*
Anul 6961 (1453).....453
- VI. (B) Episcopul Petru:
Tot aia, numa pră limba noastră, cu „buke”.
Anul 6964 (1456).....457
- VII. (N) Prota Nichifor:
*Grozăvie dă ciumă ce omoare mulțime de oameni.
Ajutorul călugărilor catolici din Carașova
acordat mirenilor ortodocși români în anul
7017 (1508).....461*
- VIII. (A) Scrisoarea lui Alecsandru.
Proțăsu cu Ielimir. Anul 7018 (1510).....464
- IX. (V) Ianăș Vucu:
Or ieșit vîlvele din robia lor ș-or năpădit pămîntul
Anul 7018 (1510).....466
- X. (D) Episcopul Gherasie:
Afurisania lui Doja. Anul 7022 (1513)471
- XI. (E1) Starețul Eutimie:
Tentatioa de asasinare a episcopului Gherasie
Anul 7023 (1515).....476
- XII. (P) Egumenul Pafnutie:
Cucerirea Orșovei. Anul 7032 (1523).....481
- XIII. (E2) Starețul Eutimie:
Moartea episcopului Gherasie. Anul 7034 (1526)485
- XIV. (S) Egumenul Nicanor:
Asasinarea episcopului Sofronie.
Anul 7060 (1551).....490
- XV. (R) Ianăș Vucu, Ramna:
*Pră igumina Ioanichie, cu pre toți cinci frați alu
Mănăstirea Partoș i-or tăiat Tatarii în patru.*
Anul 7061 (1552 = 1551).....495
- XVI. (M1) Episcopul Marcu:
*Că rumînește este slujba besericii vechi și nime a
sluji sloviană nu-i îndemnat*
Anul 7096 (1588).....505

XVII. (M2) Episcopul Marcu, primul text românesc scris cu slovele alfabetului latin: <i>De la popii mei iau 1 fl. ... Erdelului n-am a da nimic.</i> Anul 1588	510
XVIII. (TP) Manuscrisul egumenului Nicolae: <i>Cum au fost otrăvit episcopa Marcu alu Caransăbeș dă oamenii lu banu Palatici.</i> Anul 1590.....	520
XIX. (K) Mănăstirea ortodoxă din Caransebeș: <i>Contractul de pășunat încheiat cu oierii catolici din Carașova.</i> Anul 1700.....	522
XX. (AR) Prota Avram Ruja: <i>Răzvrătirea celor 32 de popi și 39 chineji alu 58 de sate contra foamei de galbeni a episcopului Moisa din Vîrșeș.</i> Anul 1717.....	531
XXI. (U) Răspunsul protopopului Bocșei, Iancul Petroni, dat ambasadorului trimis de Friedrich Wilhelm I, regele Prusiei: <i>Sufletul nu ne iastă de vînzare, nici de tîrguială, nici de bulendreală.</i> Anul 1738	539
37. Axiome, proverbe și zicători medievale (1010–1738)	549
38. Scrieri ascunse și memoria hârtiei. Imprimografia ^R chemo-mecanică.....	554
39. Măsuri de restaurare și conservare a vechilor manuscrise	593
40. Românii și civilizația Cucuteni-Tripolie (6000 î.Hr.)	599
41. Recuperarea și valorificarea multispectrală a semnelor pierdute	601
42. Documente medievale clasificate (secrete de stat).....	604
43. Românii medievali și Românii contemporani. De la superlativ la derizoriu	611
44. Perenitatea multimilenară a Românilor pe aceste meleaguri	615
45. Biserica Ortodoxă Română (BOR) și lupta pentru unitatea națională	622
46. Scrisul medieval al Românilor văzut extrateritorial	626

47. Tradiția ancestrală și influența multiculturală a Românilor. Reflecții aramaice și sanscrite	635
I. Caiete tibetane	643
II. Om Mani Padme Hum/ ॐ मणिपद्मे हूँ.....	644
III. Scriere birmană – မြန်မာဘာသာ. Manuscrise parabaice pe frunze de palmier	652
IV. Valorificarea manuscriselor pali	656
V. Manuscrisele pali. Invocarea dublă și triplă a răului.....	657
VI. Papirusuri tibetane. Buddha, meditatorul.....	660
VII. Vajradhara – Dumnezeu în fața căruia tremură toți demonii.....	665
VIII. Daruri mari cât cerul.....	668
IX. Dachine cu pielea albastră.....	670
X. Yoghină albastră. Atingerea perfecțiunii prin meditație	675
XI. Carte manuscrisă ornamentată cu cinci Buddha turnați în bronz	676
XII. Binecuvântarea cu viața veșnică	677
XIII. Vântul malaysian, proaspăt și moale, ca suflul din gura unei fete frumoase.....	684
XIV. Papirusuri sanscrite.....	691
XV. Un Guru veritabil trebuie respectat mai mult decât Buddha	697
XVI. Guru din palatul Acanișta, reîncarnarea tuturor Maha-Buddha	704
XVII. Pergamente aramaice.....	710
XVIII. Notații muzicale tibetane.....	734
XIX. Notații muzicale cu neume, folosite până în sec. al XI-lea	736
XX. Pergamente sataniste ebraice	737
XXI. Plăcuțe xilogravate sanscrito-tibetane	741
48. Concluzii	748
49. ABREVIERI.....	764

50. Problematika alcătuirii unui dicționar de cuvinte medievale	769
51. Dicționar al cuvintelor românești scrise cu caractere chirilice între anii 1376–1738	773
52. Dicționar al cuvintelor românești scrise cu caractere latine între anii 1510–1757	820
53. Dicționar românesc al scrisorii generalului Steinvile (anul 1717).....	827
54. Codexuri și tabule.....	837
55. Izvoare.....	838
56. Alte izvoare arhivistice	841
57. Literatura	842
58. Tematica rezumatelor.....	859
59. SUMMARY (english).....	861
60. RESÜMEE (Deutsch).....	863
61. PEЗИОМЕ (русский)	865
62. САЖЕТАК (српски).....	867
63. REZIME (hrvatski).....	869
64. PEЗИОМЕ (български)	871
65. TÜRКÇE ÖZET (Türk Dilli)	873
66. TÖRÖK NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ (Magyar).....	875
67.(ܐܪܡܝܐ) ܪܙܘܡܐܘܐ /Rezumat aramaică	877
68. Lista parțială a manuscriselor românești din arhivă	879
69. Memento mori – 1 (1010–1954)	881
70. Proclamația de emancipare a lui Abraham Lincoln	955
71. Pergamente latine – anul 1392	956
72. Memento mori – 2. Domnitorii Munteniei (1247–1601)	957
73. Memento mori – 3. Domnitorii Moldovei (1343–1593).....	959
74. Amprentarea post-mortem a lui Nicolae Iorga. Expertiza dactiloscopică a amprentelor papilare existente pe manuscrisele originale din Archiv BIRTA	961

75. Index magico-ritual.	
Motive și semnificații budiste mito-simbolice.....	999
76. Reminiscențe organice	
de pe vechile pergamente (ilustrații).....	1003
77. Consultanță externă	1007
78. Addenda foto	1009
79. Index onomastic și toponimic	1030

1. Introducere

Am menționat, referitor la primul manuscris românesc descoperit până în prezent – *Enciclica episcopului Gherasie* –, scris la Mănăstirea Vodița, în anul 1513:

*Pentru a-și putea făuri viitorul, Româniilor trebuie mai întâi să-și descopere trecutul.*⁵

Aici, trebuie adăugat că, fără o educație solidă și însușirea temeinică a scrisului, recte a respectului slovei, acest lucru nu va fi posibil, celebra axiomă a lui Nicolae Iorga, care percepea limba română ca *forma cea mai înaltă, cea mai deplină, în care se poate exprima sufletul unui popor*⁶, fiind de actualitate mai mult ca oricând. De aceeași părere era și demiurgul poeziei românești, Mihai Eminescu, când afirma că *Patriotismul [...] nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului*. A mai adăugat poetul: *Fără cultul trecutului nu există iubire de țară*.

Acest lucru a devenit mai pregnant în contextul aculturalizării acute pe care o putem observa astăzi, cu precădere la tineretul școlar, nu în ultimul rând ca rezultat al pregătirii insuficiente a învățătorilor și a profesorilor, inclusiv a celor din mediul universitar.

Respectul slovei înseamnă prețuirea limbii scrise și vorbite, implicând, de fapt, condescendență în fața națiunii de

⁵ Birta, *Porunca*, coperta 4.

⁶ Iorga, 1906, p. 16.

care aparținem, două deziderate care nu se acordă gratuit, ci trebuie câștigate în context biblic: „cu sudoarea frunții”⁷.

Pentru atingerea acestui scop, fiecare carte publicată, oricât de modestă ar fi ea, dacă este citită, va aduce o plusvaloare intelectuală demnă de luat în seamă, cu efecte benefice pe termen lung.

Conștienți de neajunsurile pe plan estetic al lucrării, îl vom cita din nou pe Nicolae Iorga.

*Într’o zi va veni un așezământ de cultură, va veni un învățat demn, solemn, impunător... Se vor arăta atunci toate greșelile și toate scăderile mele, uitându-se numai două lucruri: munca mea necruțătoare și inima din care a pornit*⁸.

În cazul nostru – peste 50 de ani de cercetare!

Într-un interviu, am fost întrebați care a fost principală noastră grijă pe parcursul redactării lucrării. Răspunsul: *Să nu dau ortul popii până la finalizarea evenimentelor din anii 1700!*

Porunca episcopului Gherasie (prima ediție) nici n-a părăsit bine tiparnița de la Reșița, că cenzura securisto-comunistă puternic ancorată în toate structurile statului român a răbufnit din toți rărunchii, țipând ca din coturni împotriva lucrării și autorului ei. De la această sarabandă n-au lipsit nici câțiva critici literari români, mărunți pe plan cultural și insignifianți istoriografic, care l-au atacat pe autor din diverse motive.

Nedumerirea lor, spre exemplu: *de ce se află acest manuscris într-o colecție privată și nu la biblioteca Academiei Române*, aceștia fiind contrariați și de faptul că valorificarea manuscrisului emblematic pentru istoria scrisului național este întreprinsă de un cercetător „din provincie”, locuitor al unui sat în care 99% din populație o reprezintă etnicii slavi de sud, în loc ca întregul fond de manuscrise să fi fost pus la

⁷ Geneza 3:19–21.

⁸ Iorga 1, *Prefață*.

dispoziția *marilor oameni de știință din capitala țării*. Nu-l vom parafraza pe nepoțelul nostru Tim-Vincent, care pe atunci tocmai absolvise cu brio primul an de școală în Germania, pentru că răspunsul lui ar fi fost un *darum* ferm (cf. germ. *de-aia!*), preferând să facem următoarele precizări:

1. Biblioteca Națională a Academiei Române, dar și alte instituții ale statului român⁹ adăpostesc în prezent circa 4.000 de manuscrise românești vechi, nevalorificate, motivele fiind lipsa de personal specializat sau chiar indolența.
2. Universitățile din țară nu mai pregătesc de mulți ani slaviști, româniști și latiniști, capabili să transcrie, să translitereze și să traducă vechile manuscrise redactate în paleografii atât de diverse cum sunt slavoromână, latină, greacă, turcă, germană, glagolitică croată, pali, franceză veche etc. Despre cele patru dialecte engleze vechi (ex.: old-english, un idiom vorbit și scris în sec. V–XI) să nici nu mai amintim, motiv pentru care nu există posibilitatea performării unui proiect științific de anvergură națională.
3. În cazul de față, nu vorbim doar de „un vechi manuscris românesc” aflat într-o arhivă a satului, așa cum s-a exprimat un mitic de Reșița¹⁰, ci de o bibliotecă medievală complexă, conținând mii de manuscrise românești și străine, relevante pentru istoria și cultura scrisă a Românilor¹¹, dar nu numai. Trebuie menționată și existența miilor de pergamente, papirusuri, pânze cusute cu fir de aur, tăblițe din cupru, argint, lut, lemn și piatră, artefacte vechi de peste două mii

⁹ Aici, trebuie amintite și zecile de mii de manuscrise păstrate în lăcașurile tuturor cultelor din țară.

¹⁰ Este greșită părerea după care există doar *Miticii de București* – din păcate, avem și noi „miticii” noștri.

¹¹ V. *Acta*, 1457.

de ani, care, la rândul lor, așteaptă să fie abordate și valorificate științific.

Din cauza penuriei specialiștilor naționali, aceste mărturii milenare sunt examinate de echipe largi de cercetători străini care vizitează satul nostru începând cu anul 1972: antropologii universităților Ann Arbor, Michigan, S.U.A.; profesorii de la Birmingham și Oxford – Anglia; slaviștii renumiți din Belgrad – Serbia; germaniștii din Berlin, München și Hamburg – Germania; profesori de slavă veche și protoslavă din Moscova – Federația Rusă și Sofia, Bulgaria, precum și echipe de cercetători din alte țări ale globului, coordonate și supervizate de autor (care finanțează aceste proiecte științifice).

Rezultatele unor asemenea întâlniri sunt dezbătute în cadrul numeroaselor sesiuni științifice din țară și din străinătate, la care autorul participă cu regularitate¹².

Dacă la rezervele fondului nostru de carte veche vom adăuga existența în România a circa 18.500 de lăcașuri de cult și a aproximativ 15.000 de biserici¹³ (cărora li se adaugă alte peste 1.000 de *case de rugăciuni*), dar și existența a 47 sau 48 de catedrale, a 100 de sinagogi, a 80 de geamii și a două sau trei moschei (aici, tendința este în creștere), la care se adaugă în jur de 300 de mănăstiri, vom putea obține o imagine aproximativă a tezaurului scrisului românesc multimilenar existent pe teritoriul patriei. Putem concluziona că tot ceea ce deținem noi – deși de relevanță istorică și științifică mai mare decât manuscrisele prezervate în cadrul Academiei Române – reprezintă doar

¹² În mai 2020, autorul a fost premiat de OWR/*Official World Record* din Barcelona prin acordarea titlului „First romanian manuscript” (OWR este recunoscut de EUIPO – Trade Marks and Designs/European Union Intellectual Property Office/Oficiul de Proprietate Intelectuală a Uniunii Europene), fiind certificat de *Council of the Notariats of the European Union/Consiliul Notarilor din Uniunea Europeană*.

¹³ Conform datelor furnizate de autoritățile de urbanism, în România se construiesc anual circa 100 de biserici noi.

un crâmpei din uriașele rezerve de manuscrise, pergamente și artefacte vechi ale culturii românești din țară, care așteaptă să fie descoperite și valorificate.

Cercetătorii români contemporani cu care am stat de vorbă au negat din capul locului posibilitatea existenței unui manuscris mai vechi decât *Scrisoarea lui Neacșul de la Dlâgo Pole*, localitatea bulgară rebotezată *ad-hoc* în Câmpulung. Academia Română recunoaște că „cel mai vechi text românesc cunoscut (se subînțelege *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung*, datată conjectural 1521”¹⁴) nu are un suport de datare certă (scrisoarea este, de fapt, nedată). Despre notarea greșită a numelui lui Neacșu (în loc de Neacșul), nu vom face comentarii, pentru că greșeala îi aparține inclusiv șefei Institutului de Lingvistică din București!

De adăugat că sosirea la fața locului a unor reputați oameni de știință români, culminând cu vizita în satul nostru a directorului Muzeului Național Brukenthal din Sibiu, prof. dr. Sabin Adrian Luca, nu a avut rezultate scontate. După ce a studiat timp de câteva ore bune aceste manuscrise, ilustrul profesor s-a întors la Sibiu fără să ne convingă că ar fi înțeles ceva din toate documentele prezentate.

Din păcate, concepția multor oameni de știință români, care înclină să creadă că istoria Românilor „a încremenit”, este una endemică, după cum se va vedea și din expunerile de mai jos. Cu mențiunea că degradarea științei reprezintă un fenomen global, care nu este unul specific românesc. Un motiv în plus pentru care limbajul nostru la adresa mediului academic a fost unul pe măsură, adecvat percepției mioritice, mediul academic fiind sugrumat de analfabetismul cu acte în regulă al pseudo-intelectualilor produși în fabricile autohtone de diplome, cocoțați astăzi în vârful multor instituții ale statului român.

¹⁴ Adresa nr. 370/12.09.2019.

Fără a încerca vreo asemănare personală, vom aminti aici de dificultățile neînțeleșului Constantin Brâncuși, ignorat în anii 1950 de lumea științifică din România, invitată la Paris pentru a lua act de dorința marelui sculptor de a dona operele și atelierul său parizian statului român. Este vorba despre Românul care a redefinit arta la nivel global, de artistul apreciat, chiar divinizat de lumea franceză în ansamblul ei (Primăria Generală a Parisului a renunțat la reconfigurarea unui cartier întreg, ca să nu supere geniul de la Hobița, încăpățânat să-și mute modestul atelier din Impasse Ronsin, nr. 10). În aceste împrejurări, o comisie de academicieni români a dat în anul 1951 un alt verdict solomonian: *operele lui Brâncuși nu au nicio valoare!*

Această atitudine a confirmat menirea demiurgului sculpturii universale, care opina că *Artistul trebuie să știe să scoată la lumină ființa din interiorul materiei*, răstindu-se (în anul 1951) la concetățenii săi din țară, care au refuzat acceptarea unei donații constituite din aproximativ 200 de lucrări: *Când am plecat de aici, v-am lăsat săraci și proști... când am revenit, v-am găsit și mai săraci, și mai proști.*

Cele de mai sus reprezintă riscurile la care se expune un Român născut cu mult înaintea timpului său, redescoperind lucruri deosebite, pentru mulți neverosimile, care au stat până atunci ascunse în negura istoriei.

Indiferent de renumele sau reputația autorului prezentei lucrări, aici este adus la lumină nu doar cel mai vechi manuscris, ci un act de demnitate și mândrie națională uitat de peste cinci secole în arhivele locale. Deși a trecut prin mai multe mâini, nu s-a găsit nimeni în stare să-l descifreze și interpreteze.

Deși manuscrisul – creația Românilor de poveste din Evul Mediu Târziu –, trebuia să se bucure nu doar de o abordare atentă, ci chiar de una predilectă.

Un cercetător român (Alexandru Mareș), care s-a încercat și ca filigranolog (publicând, într-o viață de om, doar

un singur volum, în timp ce, în aceeași perioadă, Gerhard Piccard, spre exemplu, a publicat 25 de volume!) n-a avut o abordare tangentă cu cultura românească, aservind-o unor scopuri personale, în esență defavorabile științei. O dovedește înregistrarea primei și singurei convorbiri telefonice care a durat peste 20 de minute, purtate de autor în cursul lunii aprilie 2019 cu acest parvenit de sorginte comunistă: *Adică vrei să spui că există un manuscris mai vechi decât Scrisoarea lu' Neacșu'? Hai să fim serioși, manuscrisul dumitale e o făcătură.*

Autor al unei ciudate lucrări – *Sonetele lui Shakespeare* (1966) –, Alexandru Mareș s-a încercat și printr-o divagație istorică de trei pagini, la propriu, prin lucrarea *Cine a tradus istoria lui Schinder/Skinder* (2013), în care excelează printr-un negativism endemic. Atunci când se aventurează în citirea primului manuscris românesc – transcris și transliterat de noi –, filigranologul refuză analizarea originalului, aducând completări inacceptabile chiar și pentru un student începător (confuzia unor lexeme, pe care le adaptează după criterii doar de el înțelese).

Acest lucru ne aduce din nou aminte de observația lui Nicolae Iorga: *Nu numai ca text nu este exactă traducerea, dar nici măcar sensul nu este exact.*¹⁵

În privința primelor manuscrise românești, Alexandru Mareș titrează încă din prima pagină a unui scurt articol pregătit pentru o revistă a Academiei Române, transmis nouă de Institutul de Lingvistică: *Este necesar să încercăm, dacă nu stoparea aducerii lor în circuitul științific, măcar denunțarea caracterului lor neautentic* (cf. *Anexa* referatului nr. 29/20.01.2020).

O astfel de atitudine a oamenilor de știință români trebuie făcută publică, pentru a se putea înțelege apariția unor

¹⁵ Iorga, 1929, p. 14.

progenituri genul Patapievici/ Патапиевич¹⁶, proslăvit astăzi de TVR – televiziunea-combinat cu peste 3.000 de angajați, luată în derâdere de presa din țară: *TVR a ajuns să aibă mai mulți angajați decât telespectatori.*

Din aceste motive, a fost nevoie de o abordare acidă, la care nu s-au putut aplica cutumele tradiționalei școli diplomatice britanice încetățenite astăzi la nivel global: *I'm afraid I disagree with you there* („Mă tem că nu pot să împărtășesc punctul dv. de vedere”), impunându-se o formulare pe măsură, una românească, în stare să-i trezească la realitate pe cei vizați.

Autenticitatea primului manuscris românesc a stârnit discuții aprinse la nivel național, percepția multor învățați români nedeosebindu-se prea mult de cea a filigranologului Alexandru Mareș, după care istoria scrisului românesc a fost definitiv și irevocabil încheiată odată cu descoperirea scrisorii agramate scrisă de târgovețul bulgar Neacșul de la Dlâgo Pole (sudul Bulgariei), toponim românizat forțat în *Lungul Câmp*, respectiv *Câmpul Lung*, sudat apoi corespunzător actualei denumiri a localității românești: *Câmpulung Muscel*. Terminația deranjantă *Muscel* a fost extirpată *academic* printr-o simplă mișcare de condei. Manuscrisul nu va fi luat în seamă nici de „biserica neamului” (BOR), căreia ne-am adresat, sperând că *prea sfinții părinți* se vor bucura la vestea existenței în vechime a unui mare episcop ortodox: *Cum, dom'le, vii dumneata, ca catolic (sic!), să ne înveți pe noi ortodoxie?* (înregistrarea unei convorbiri telefonice purtate cu secretarul Patriarhiei ortodoxe de la București).

Toate acestea au avut ca efect publicarea prezentului volum în exteriorul țării, așa cum, de altfel, au procedat sau procedează și astăzi mulți autori români.

¹⁶ Români nu pot alcătui un popor pentru că valorează cât o turmă.